

KÜLÖNFÉLÉK.

Változás főmunkatársaink névsorában. Az Erdélyi Irodalmi Szemle főmunkatársainak névsorában változás történt. Miután dr. Budai Árpád és dr. Gelei József urak Szegedre egyetemi tanárokká nevezettek ki, — eltávozván Kolozsvárról, szükségesnek tartották folyóiratunk szorosabb kötelékéből is kilépni. Amidőn e tény tudomásul kellett vennünk, kívánjunk eltávozott kedves dolgozó társainknak új életpályájukon e helyről is jó egészséget, munkakedvet, mindenekfölött sok-sok sikert! Hisszük, hogy miképen mi mindig szeretettel s büszkeséggel gondolunk rájuk, ők sem fogják soha feledni Erdélyt!

Ezzel kapcsolatban örömmel jelentjük, hogy folyóiratunkat a régieken kívül új dolgozótársak is támogatják jövő munkájában. E félévtől kezdve *dr. Balázs András*, káptalani prelátskanonok, az erdélyi róm. kath. status referense; *dr. Dékány Kálmán*, egyet. magántanár, marosvásárhelyi.ref. koll. tanár; *dr. Gyárfás Elemér*, a romániai magyar bankszindikátus elnöke; *dr. Makkai Sándor* ref. theol. akad. tanár, az erdélyi ref. egyházkerület püspökhelyettes főjegyzője; *Rass Károly* gyulafehérvári róm. kath. főgimn. tanár urak léptek be az Erdélyi Irodalmi Szemle főmunkatársai közé. Amidőn új munkatársainkat a folyóirat nevében tisztelettel s szeretettel köszöntjük, olvasóinkat arra kérjük, hogy részesítse munkásságunkat a jövőben is olyan megbecsülő figyelemben és támogatásban, mint ezt az elmúlt félévben tette. Mi a romániai magyar kultúrát kívánjuk e folyóiratban képviselni. Ennek a sok-sok évszázados magyar kultúrának fenntartását s továbbfejlesztését tűzte ki céljául az Erdélyi Irodalmi Szemle. Célunkat azonban igazán csak akkor tudjuk megvalósítani, ha munkánkat minél több megértő olvasó figyeli. Vajha minél többen éreznék magyarságuk iránt való szent és megalkuvásnélküli kötelességüknek résztvenni a magyar kultúra ilyen ápolásában.

Ebben a közös magyar munkában mi, a munkások nem ismerünk el semmiféle elválasztó különbséget. A fajunkért és közművelődésünkért való törhetetlen elhatározásban és munkában rang és felekezeti különbség nélkül mind egyek vagyunk. A mindennapi élet tülekedő vásárjában az Erdélyi Irodalmi Szemle közös temploma akar lenni minden tiszta törekvésnek, ami magyar. Hazánk törvényeinek lojális tiszteletbentartása mellett nemzetiségünk s kultúránk tiszteletbentartása és tartatása azon hármasság, mely e folyóirat hivatását jelzi. Törekvé-

sünkben nyitlak, őszinték és bátrak leszünk. Erre kötelez minket fajunknak ősi jelleme.

Olvasóink megértő támogatásától függ, hogy törekvésünk erős is tudjon lenni.

Az Erdélyi Irodalmi Szemle előfizetési ára. A nyomtatás drágulása miatt lapunk előfizetési árát 1925. január 1-től kezdődőleg a mostani évi 150 lejről 250 lejre vagyunk kénytelenek felemelni. Akik az 1925-ik évre ezen év december 31-ig előfizetnek, azoknak kivételesen 200 lejben számítjuk a más-különbben 250 lej előfizetési összeget.

Ezzel kapcsolatban arra kérjük hátralékos előfizetőinket, hogy a hátralékos összeget sürgősen küldjék be.

Endrődi Sándor egyik költeménye Coşbuc-nál. Az összehasonlító irodalomtörténelmi kutatások az utóbbi időben Coşbuc György (1866—1918) több szép költeményében mutatják ki az idegen motivumot, sőt, sokhelyt, a csaknem fordítás számban menő átdolgozást.¹⁾ Coşbuc jellemző sajátága, hogy epikus természeténél fogva a készen kapott lírai anyagot epico-rhetoricus kiszélesítéssel és bővítéssel dolgozta fel.

A legújabb kutatások szerint Endrődi Sándor „Haidé” c. költeményét is átdolgozta „Fatma” c. versében. Amint a körülmények összevetéséből kitűnik, Coşbuc nem az eredeti magyar szöveget használta fel, hanem annak Neugebauer László készítette német fordítását. Különbben témában, felfogásban, kidolgozásban és megoldásban híven követi Endrődöt, több-helyt még szószertint is fordítja.²⁾ *Bitay Árpád.*

Gyöngyösi István népszerűsége. Még 1912-ben bizonyította be Badics Ferenc akadémiai rendes tagsági székét elfoglaló értekezésében, hogy a Z. Sz. I. (Zolymi Szabó János) által régi irások fragmentumából *összszedezett igaz barátságna és szives szeretetnek Tüköre* című drámai költemény a Gyöngyösi István munkája. A kézirat külseje és története, a nyelvezet jellemző fordulatainak Gyöngyösi kétség-telen műveivel való egyezése alapján mutatta ki Badics, hogy a drámának csak az *Ajánlásai* és *Toldaléka* származik Szabó János diáktól, Rimaszombat ref. tanítójától. A mű először 1762-ben jelent meg, de már a következő 1763-ik évben *másod-ik* kiadás jelent meg; két év mulva 1765-ben harmadik; a következő kiadások évszáma 1777, 1785, 1808, 1848 és egy évnélküli. E sűrű egymásutánban következő kiadások a mű

¹⁾ E. Lovinescu kritikái tanulmányai során (vol. III.) az orosz Lermantov, a német Chamisso és Karl Stieler, meg a hindu Amoru követésére mutat rá. N. Drăganu Coşbuc diákkori költészetében mutatott rá Heine, Bodenstedt stb. utánzására és fordítására. (Transilvania 1921, 837—860)

²⁾ „Fatma lui Coşbuc, și ea numai o traducere” dr. Lica Morariu (Flacăra, VII., 220—221.; a német fordítás és Coşbuc versének egybevetése). Ugyanaz a Revista Moldovei II. No 5, 17—21. oldalain a magyar eredetét veti egybe a német és román fordítással és átdolgozással.

kelendőségét és közkedveltségét bizonyítják. (*Badics Ferenc: Gyöngyösi István ismert és ismeretlen költeményei.* Bpest 1912. Nyelv és széptud. értekezések XXII. köt. u. sz. 45—74. l.)

A közkedveltségnek, a mű népszerűségének egy egészen más természetű bizonyítéka a szászvárosi ref. Kún-kollegium könyvtárában levő (Szi 363 jelzésű) *kéziratos szövegmásolat*. E szövegmásolat elejétől végig egy kéz írása, jól olvasható, 71 számozatlan, kis nyolcadrétnagyságu lapot foglal el. Be van kötve, kötése szép egykorú munka.

E szövegmásolatnak meg van az az érdekessége is, hogy nem valamely kéziratnak, hanem a nyomtatásban már megjelent műnek a másolata. Még pedig nem is az első 1762-iki pozsonyi, sem a második 1763-iki szintén pozsonyi, hanem a harmadik nyomtatott kiadás szövegének a másolata. E harmadik kiadás 1765-ben jelent meg Budán. Maga a másoló jegyezte fel, hogy ezt, a harmadik nyomtatott, kiadást, másolta le: *Nyomtatott Budán Laudon Ferencz Leopold által 1765. Esztendőben.* A kéziratos másolat nagyjában megegyezik a Badics. értekezésében részletesen ismertetett első kiadás szövegével. (Sajnos, a másoló által használt harmadik kiadás nyomtatott szövege nem áll rendelkezésemre, azért történik az utalás az elsőre, illetve a Badics értekezésére.) A Badics-idézte szöveggel másolatunk betűhű egyezést mutat. Kivéve épen az első monológot, mely az első kiadásban 16 négysoros alexandrin versszak, a másolatban pedig csak 13 versszak.

Ki másolta a szöveget? Semmi nyoma a kötetben. Csak a kötet tulajdonosairól ad hirt a címlap előtti üres oldalon levő — magától a másolattól eltérő írású — feljegyzés: „Tseréltem ezen könyvet a medeséri Tiszteletes Gejza János paptól egy *pézteli* nevű *könyvel*. Imreh Lukács 1789.” A tulajdonos később változott. Ugyanis az előbbi szöveg alatt a következő rigmus áll:

Én Pálfi Sigmond,
Ki ez könyvet bírom,
Nevemet én ebbe
bizonságul írom.

Ha el tévejedik,
én kedves barátom,
Szolgáltasd kezemre
mert igaz jószágom. Amen.

Pálfi Zsigmond után még két Forray nevű tulajdonos jegyezte be a nevét. Egyik csak Forray, a másik Forray Árpád.

Mindebből csak annyi bizonyos, hogy a másolat 1765 után, de 1789 előtt készült. Valószínű, hogy közelebb az első, mint a második dátumhoz. Bizonyos továbbá, hogy csere tárgya volt, talán épen az 1789-ben megjelent Péczely-féle franciából fordított színműveket adta érte Imreh Lukács cserébe.

A mű maga négy év alatt három kiadást ért meg, 1789-ig hatot. Ám e hat kiadás mellett is szükségét érezte a kor annak, hogy az egészset lemásolja. A nyomtatott példányok a közszükségletet nem tudták kielégíteni. Olyan érdem, olyan siker, amilyenl a legmodernebb könyv kelendősége sem versenyez.

Dr. Kristóf György.